

Biologistične teorije

Zanje je značilno, da družbo razlagajo z dejavniki, mehanizmi, kakršni se pojavljajo v biologiji.

To so:

- naravna izbira
- prilagajanje
- boj za preživetje
- organizem
- funkcionalna enotnost organizma

Obstaja več skupin teh teorij:

- organicistična teorija
- teorija o boju in neenakosti ras
- evolucionistična teorija
- sociobiologija

Organicistična teorija

Družba ni nič drugega kot organizem. Družba je enaka organizmu. Kolikor bolj ugotavljamo analogije med živim organizmom in družbo, bližje smo spoznanju bistva družbenega življenja. Glavni predstavnik je H. Spencer eden izmed ustanoviteljev sociobiologije, ni ekstremen zagovornik te teorije. Organicistične teorije o naravi družbe se pojavljajo že v Platonovi *Državi* s trditvijo (nad posameznikom in družbo vladajo iste zakonitosti) in v indijskih svetih knjigah *Manu* (kaste so nastale z različnih delov stvariteljevega telesa).

Spencer

Spencerjeva teorija je med organicistično in evolucionistično. Po njemu je družba podobna organizmu, v tem smislu, da se razvija kot se razvijajo organizmi v evoluciji (od enostavnih do kompleksnejših oblik). Obstajajo tudi razlike med človeško družbo in živim organizmom. Družba je bolj popolna oz. višja evolucijska tvorba kot organizma. Družba je supraorganizem. Obstajajo razlike med naravnim organizmom in človeško družbo:

- V človeški družbi zavest ni skoncentrirana na enem mestu, kot je v organizmu (živčne funkcije);
- V človeški družbi ni simetrije, kakršna je v organizmu;
- Človeška družba ni trden agregat, kakršen je organizem.

Ekstremni organicisti so zanikali obstoj teh razlik. **Lilienfeld** in **Schälffler** sta poizkušala dokazati, da je družba dejansko organizem in sta trdila, da družbena hierarhija predstavlja posebno obliko simetrije, da dejstvo, da človeška družba ni trden agregat dokazuje, da je bolj popoln tip organizma, vendar še je vedno organizem. Poizkušala sta ugotoviti, kako živčevje ustreza vladi, transport pa ožilju. Kateri organi v človeški družbi ustrezajo posameznim organom pri živem organizmu. Prišli sta do absurda; država je moškega spola, cerkev pa ženskega.

Teorija o neenakosti in boju med rasami

Ta teorija je bila v modi v 19. Stoletju, najbolj pomemben avtor je francoski grof Arthur de Gobenu. Pripadniki različnih ras, oz. rase izhajajo iz različnih živalskih prednikov in da je to tisto, kar pripelje do neenakosti, da so te neenakosti normalen, naraven pojav, ki ga je treba spoštovati, ne sme priti do mešanja ras. Obnašanje ras sčasoma pripelje do propada civilizacij. Ukvarjal se je predvsem z ugotavljanjem vzrokov za propad velikih civilizacij. Obstajajo višje in nižje rase, bela rasa je najvišja (Zahodna Evropa propada, ker se ne spoštuje aristokracija,

ki je drugačnega biološkega izvora, kot pa navadno ljudstvo). Velike civilizacije so ustvarili belci, celo Kitajsko (skupaj s Kitajci). Mešanje ras vedno povzroča razpad civilizacij, prav zaradi tega pa grozi propad Zahodni civilizaciji.

L. Gunlowicz razlaga, da države nastanejo tako, da eno pleme oz. ena rasa v vojni podredi k sebi drugo raso in vzpostavi družbeno organizacijo, kjer so pripadniki ene etnične skupine podrejeni, drugi pa nadrejeni. Pri njemu ima izraz rasa zelo širok pomen, vsako etnično skupnost, pleme, narod imenuje rasa in dela zmedo v tej teoriji. Bistvo je v tem, da v Avstro-ogrski prihaja so socialnih spopadov zato, ker so pripadniki posameznih stanov hkrati tudi pripadniki različnih etničnih skupnosti - te se ujemajo s poklicnimi plastmi.

Najbolj resen predstavnik te teorije je **G. Lapouge**, pisal in delal je na začetku 20. Stoletja. Njegovi glavni knjigi sta: *Arijevec in njegova družbena vloga in Rasa in njena vloga*.

Opravljal je antropometrične raziskave (višina, teža, barva las, oči in zlasti je meril glavo). Prišel je do sklepa, da v Evropi obstajajo trije biološki tipi ljudi:

- a) Arijevec - Dolihokefal - visok, svetlolas, hraber;
- b) Alpski človek - Brahikefal - nizek, kostanjevo rjavih las, zmeren, preudaren;
- c) Nizki človek Sredozemlja - po lastnostih med tema obema.

On je razvil cel nauk iz tega in pripisal določene značilnosti vsakemu od tipov in izvedel določene konsekvence za organizacijo družbe.

- Arijevec ima velike želje, velik pogum in je izjemno uspešen. Napredek je njegova najmočnejša potreba.

- Alpski človek je zmeren delaven in moder, ni pa bojevit.

- Človek Sredozemlja nima energije, nima individualnosti in ni iniciativen,

Takšna je slika sestave Evrope.

Če bi delovali zakoni narave, bi zaradi svoje drznosti in ambicioznosti kmalu prevladal arijevec. Vendar v družbi delujejo zakoni družbene izbire (selekcije), ne pa narave. Ti preprečujejo prevlado superiornih arijevcov. To je za Lapuga nesreča. Družbeni dejavniki, ki delujejo so:

V vojnah in revolucijah so Arijevci tisti, ki vodijo vse strani, v teh dogodkih so najbolj drzni in pogumni, zato so najprej žrtve teh spopadov. V religiji oni prevladujejo med duhovniki in ker so zavezani na celibat in nimajo potomcev. Oni tudi bolj resno jemljejo moralna pravila, kar jih tudi omejuje in brzda. Tako pridemo do situacije, da v družbi prevladuje demagogija, prevladujejo pa povprečneži, tako v merilu posameznih držav kot v merilu Evrope kot celote.

Skupna tema zagovornikov teorije o neenakosti in boju med rasami je, da na žalost ne prevladuje naravna selekcija, ampak družbena selekcija, to pa preprečuje, da bi zmagali superiorni. Lapouge pride do ugotovitve pri meritvah glave, da arijevci prevladujejo v mestih. Njegova teorije je neznanstvena, čeprav je uporabljal znanstvene metode.

Evolucionizem

Evolucionizem poudarja enotnost in identiteto razvoja živih organizmov kot celote in človeške družbe, v obeh primerih naj bi šlo za ista pravila progresivne diferenciacije delov.

Značilnosti evolucionizma so:

1. Predmet opazovanja je človeštvo kot celota in znotraj človeštva kot celote posamezne družbe. Posamezne družbe se opazujejo znotraj svojega okolja.
2. Obstaja neka razvojna prema, ki je lasna človeštvu in človeški družbi. Ko opazujemo posamezno človeško družbo je potrebno ugotoviti, kje se ta posamezna človeška družba nahaja.
3. Obstaja nek edini vzorec sprememb. Ta vzorec sprememb pomeni vse večjo kompleksnost in specializacijo ali "od nestabilne homogenosti k stabilni heterogenost". Družbe enako kot organizem v evoluciji ustvarjajo specializirane organe (primer: v primitivni družbi ni šole,

izobraževanje in specializirana funkcija, otrok opazuje in se uči z imitacijo, obstajajo obredi prehoda. Kasneje se postopoma oblikujejo specializirane ustanove za šole - univerze v 11. Stoletju, v 15. Stoletju prve gimnazije (Strasbourg), osnovne šole množično v 19. Stoletju. Tako danes dobimo horizontalno in vertikalno razčlenjeno strukturo šole. To je vzorec za spremembe v celotni družbi). Specializirajo se posamezniki, oblikuje se poklicna delitev dela, še bolj pomembno: oblikujejo se specializirane institucije in ustanove, oblikujejo se tudi pravila, ki postanejo vse bolj kompleksnejša. To je osnovna prema (od negotove homogenosti) Tako kot opazujemo pri evoluciji živali tako opazujemo pri razvoju človeške družbe. Členitev, specializacija je ta osnovni vzorec.

4. Kaj družba pridobi z evolucijskimi spremembami? Družba pridobi stabilnost in verjetnost, da bo preživela v tekmi z drugimi družbami in preživela bo spremembe, ki se dogajajo v njenem okolju.

Evolucionizem je zelo vplival na sociologijo, kar ne moremo reci za druge. Ta ideja progresivne delitve je navzoča pri ideji modernizacije.

Teorija modernizacije

Ta teorija je veliko bolj konkretna od evolucionistične teorije, ker ta govori o tem, katere ustanove konkretno prispevajo k funkcioniranju in končni instanci pri preživetju posameznih družb.

Teorija modernizacije pri Parsons (v dveh svojih knjigah je zagovarjal neoevolucionizem. Neodvisno pravo je zagotovilo večjo stabilnost v primerjavi z družbami Evropske celine. Danes pa trdnost družbe izhaja iz uveljavitve vrednote univerzalizma (upoštevajo samo objektivne kriterije - vsi čakajo enako na vrsto, na delo se ne bo sprejemalo po sorodstvenih vezeh, ampak tisti, ki je najbolj kvalificiran) ne pa iz partikularizma. Po njem so šole tiste, ki zagotavljajo oblikovanje množičnega visokega in osnovnega šolstva. Stroke so osnovne vrednote družbe.

Sociobiologija

Sociobiologije ni enostavno ponavljanje že znanih biologističnih stališč v sociologiji, temveč gre za določena stališča, ki domnevno izhajajo s razvoja sodobne genetike in za večjo izkustveno utemeljenost tez o biološki pogojenosti človeškega družbenega življenja. Človeška družba je le primer iz širše skupine pojavov, kjer veljajo iste zakonitosti in determinizmi. Nista pomembni niti človekova zavest niti kultura. Mehanizem človekovega vedenja je genetsko določen. Bistveni so genetsko določeni kemični "sprostitvi", ki določajo kako bomo v določeni situaciji reagirali.

Glavni predstavnik sociobiologije je Edmund Wilson. Leta 1975 je napisal knjigo *Sociobiologija* - Nova sinteza, od takrat je število knjig in člankov s področja sociobiologije zelo naraslo. Wilson je napovedal, da bo sociologija postala le ena veja biologije in je nikal sleherno specifičnost človeške družbe. Vsi pojavi v človeški družbi so le primeri pojavov v živalski družbi. Morala obstaja pri živalih, kaste, celo davki. Wilsonse poklicno ukvarja z mravljami. Razlaga, da osnovne enote življenja niso organizmi, temveč geni in geni so sebični, si prizadevajo samo preživeti ni se razširiti, množiti. Organizmi so le začasni nosilci genov. Iz tega izhaja, da je osnovna zakonitost v življenju večni konflikt spopad vojna med posamezniki, ki so nosilci različnih genov. Vendar to ni res. v družbi prihaja so sodelovanja. Posamezniki se vedejo altruistično do drugih članov družbe. Na vprašanje, zakaj prihaja do altruističnega vedenja, so sociobiologi prišli do naslednjih razlag: Bistveno vprašanje sociobiologije je vprašanje kulture. Njeni zagovorniki pravijo, da obstaja kultura in da ni identična s tistim kar je kodirano v genih. Wilson pravi, med razvojem kulture ni razvojem tistega kar je kodirano v genih obstaja določena interakcija. Če se pokaže v generacijah, da nekaj prispeva k preživetju genov kar je v kulturi, potem bo to prešlo iz

kulture v gene. To bi se naj zgodilo z religijo. Religija je bila kulturna tvorba, ljudje so verovali v iste bogove, ti ljudje so se tudi bolj medsebojno ščitili v vojnah, zato je s časom prešla religija v gene. Geni so ti, ki danes določajo religioznost Američanov. Vse kar se v družbi dogaja je določeno z geni. Povzpetniki imajo Dahlbergove gene.

1. **Sorodstveni altruizem:** je altruistično vedenje sorodnikov, ne samo staršev, ki ima naslednjo logiko. Posameznik pomaga pri preživetju njegovih bratov, ker imajo več istih genov kot on sam. Mati se žrtvuje za preživetje dveh otrok, ker imata večje število genov, sta mlajša. Sorodniki se žrtvujejo. Raziskujejo zlasti mravlje pomagalko, ki nimajo lastne družine in prav te primerjajo s človeško družbo.
2. **Vzajemni altruizem:** srečujemo ga vsak dan. Nekdo stori uslugo drugemu, zato da mu jo bo on vrnil. Na ta način se poveča možnost preživetja genov, katerih je nosilec.
3. **Posedna vzajemnost:** dejansko ni pomoči. Mi ne pomagamo človeku v težavah (npr. ponesrečencu, ki umira), vendar pa izrazimo obžalovanje. S tem dvigujemo naš status in povečujemo verjetnost preživetja naših genov.
4. **Čisti altruizem:** žrtvujemo se za blagor družbe kot celote, kar ima smisel s stališča preživetja genov, ker v naši družbi obstajajo še posamezniki, ki imajo iste gene.
5. **Inducirani altruizem:** ne prihaja do žrtvovanja, prihaja do preslepitve, goljufije. Naredimo lažen vtis, da smo se žrtvovali, to se dogaja tako pri živalih kot pri človeku.

Družina:

Ženske se ukvarjajo z vzgojo in gospodinjstvo, investirajo več v družino, zaradi tega so lahko izbirčne. One izbirajo samce s stališča, glede na to ali je obetaven kot dober gospodar (prinašal hrano in drugo), glede na to ali bo imel, dobre zdrave potomce. Človeški samci si prizadevajo priti do ženski. Ker ona investira več z vzgojo in gospodinjstvo je lahko izbirčna in izbira med moškimi.

Etnija (etnična skupnost):

Danes vemo, da etnije niso sorodniki. Zgodba o istih sorodnikih je mit, ki združuje etnično skupnost skupaj. Po migracijah, absorpcijah, vojnah je govoriti o sodobnih narodih kot sorodnikih istih prednikov znanstveno napačno. Sociolog **P. van Den Berghe** poudarja, da je le nekaj na tem, da smo dediči istih prednikov. Navaja podatek: kakor se odmikamo od južne Evrope k severu, tem več je plavookih in svetlopoltnih oseb. Nekaj je na tem, da vsaj delno izhajamo iz istega sklopa genov. Pomembno je, pravi, da mi verjamemo, da gre za iste prednike in se vedemo na tak način, da ščitimo pripadnike našega naroda.

Pravo in morala:

Sociobiologi trdijo, da gre za pojav, ki ni specifičen za človeško družbo. Raziskovali so opice in ugotovili, da tudi opice kaznujejo. Naj bi kaznovanje povrnilo ravnovesje v centru zadovoljstev v naših možganih. Mi smo zaradi kršitve določene norme frustrirani, pride do določene kemične reakcije v možganih, kaznovanje pravni in moralno pa pripelje do združitve endorfinov in enkafalinov. Pri velikih čustvenih reakcijah se sprožijo endorfilini in enkafalini. Da bi kaznovanje pripeljalo do tega je sicer pretirano, čeprav sociobiologi to trdijo in dokazujejo.

Pomanjkljivosti sociobiologije:

- a) Zagovorniki ne priznajo specifičnosti človeške družbe.
- b) Vmešuje pojave iz človeške družbe v naravo (človeški sloji so isti kot pri mravljah in nika,

da bi bila slojevitost specifična v človeški družbi).

- c) Nika, da bi človeška kultura bila nekaj specifičnega. Pravijo da je morala pri živalih, vse razen jezik (za jezik Wilson prizna, da je nekaj posebnega, pojmuje ga kot bolj učinkovito sredstvo za signalizacijo od tistega, ki ga najdemo pri opicah), je povsem nekaj običajnega za živali.
- d) Socialni antropologi očitajo sociobiologiji, da uveljavlja principe kapitalizma, kapitalistično konkurenco, uničevanje, najprej iz kapitalističnega gospodarstva transponira v svet živali potem pa za človeško družbo trdi, da je samo primer kakršnega najdemo pri živalih.
- e) Je nominalistična teorija, kar pomeni, da ne upošteva dejstva, da organizacija družbe tvori raven, ki ni identična z delovanjem posameznikov, ki jih zreducira na gene.
- f) Sociobiologije pojmuje človeka kot sebično, egoistično bitje, ena od predpostavk, ki ni potrjena.